
שאלון דוד אבִידן

שאלונים יודעים עליך הרבה יותר משאתה יודע, או איפעם תדע, עליהם

"רצינות אינה היפוכו של משחק"
(פרויד, "המשורר וההזיה")

1. זהו את המילים של אבִידן:

- א. "אני אינגמר ברגמן של הטרגדיות הנוראות באמת."
- ב. "העיר, במהפך, / על פתיה זורמת."
- ג. "לא לאבד ענין באבוד ענין."

2. מדוע כינה אבִידן את הוצאת הספרים שלו "ארד"?

- א. ראשי תיבות: אבִידן, ראה דוד.
- ב. ראשי תיבות: אבִידן, רעיה דוד (רעיה: בחורה ירושלמית שאבִידן היה מאוהב בה).
- ג. מקורות יודעי דבר בתל אביב אומרים כי שתי התשובות עשויות להיות נכונות.

3. מתי נסע אבִידן בפעם הראשונה לחוץ לארץ?

- א. בשנות העשרים לחייו נסע עם אמו לשווייץ לטיפול חדשני בקצרת.
- ב. בשנות השלושים לחייו נסע לארצות הברית (הרבה התנסויות עם סמים ותרבות רדיקלית).
- ג. בשנות הארבעים לחייו נסע לשוודיה כדי לקדם את ענייני פרס נובל, שקיווה לקבל.

4. איזה ספר אבידן לא כתב?
א. ספר על המרד במחנה ההשמדה סוביבור.
ב. מדריך חיי לילה לתל אביב.
ג. איך לעשות שירים.
5. אבידן כתב דיגום על פי:
א. חיים גורי.
ב. נתן זך.
ג. ולדימיר מיאקובסקי.
6. מי מן המשוררים הבאים תורגם על ידי אבידן?
א. אברהם סוצקבר (יידיש).
ב. ברטולד ברכט (גרמנית).
ג. יוליאן טובים (פולנית).
7. אילו פרסים ספרותיים קיבל דוד אבידן?
א. פרס ראש הממשלה ליוצרים עבריים.
ב. פרס ביאליק.
ג. שום פרס.
8. באיזה משמות העט הבאים לא השתמש אבידן?
א. אברהם ירון.
ב. חיים יחזקאל הלפרין.
ג. L.S.D.

9. מי כתב על ספרו הראשון של דוד אבידן, "ברזים ערופי שפתיים" (1954), את מאמר הביקורת שכותרתו "מה אשמים בכל זה הברזים...?"

- א. דוד אבידן כתב ביקורת בדיונית על עצמו כדי לחולל רעש למטרות יחסי ציבור ופירסם אותה בדף הספרותי של "על המשמר".
- ב. אברהם הוס, פרופסור למטאורולוגיה מן האוניברסיטה העברית, ב"משא", המוסף הספרותי של "דבר".
- ג. נתן זך בכתב העת "יוכני" אחרי ליל שכרות, שבו התחוללה מריבה בינו לבין אבידן וגבריאל מוקד.

10. מאין לקוחה אמירתו של אבידן: "הדבר הראשון שקורא לי אבא – אני יורה בו"?

- א. זוהי המצאה של "העולם הזה" ושל אשתו השנייה של אבידן, לילי אבידן.
- ב. המשפט מופיע בסרטו של אבידן, "מין".
- ג. פורסם בשיר "לְךָ-לְךָ או צוֹת־נועה" ב"ידיעות אחרונות" ב־1972 (שיר שאבידן גנז לאחר מכן).

11. באיזה מן הטיעונים הבאים השתמש אבידן כדי להסביר את שיטת הכתיב המיוחדת שלו (איחודי המילים כמו ב"מְמַשֵּׁרָה" או ב"רְקֵאֲמֵשׁ")?

- א. כדי להרגיז את הפרופסורים העבשים מן האקדמיה ללשון העברית.
- ב. ההשתהות על כל מילה מבזכזכת שעות שינה.
- ג. בני אדם הם בודדים, אז לפחות נדאג למילים לחיי חברה.

12. לדוד אבידן היתה תערוכת יחיד במוזאון ישראל.

- א. נכון. אוצר התערוכה: יונה פֿישר.
- ב. לא נכון. הוא הופיע בתערוכות קבוצתיות רבות, אך לא זכה לתערוכת יחיד של עבודותיו.
- ג. רפי לביא הציע זאת ככדיחה, ובשנות השבעים הוסיף זאת אבידן לקורות חייו על דשי ספריו.

13. מיהו המשורר "השני־הכי טוב" על פי אבידן?

- א. הוא עצמו.
- ב. ויליאם שקספיר.
- ג. בוב דילן.

14. על איזה שיר כתב אבידן ברשימה שפורסמה בכתב העת "עכשיו": "משורה לשורה זה נעשה יותר 'זה' – וזה נעשה כל־כך 'זה' בסוף"?

- א. על שירה של יונה וולך "לא יכולתי לעשות עם זה כלום".
- ב. על שירו של נתן זך "משנה לשנה זה".
- ג. על "שיר משמר" של נתן אלתרמן בהתייחסו לטורי השיר: "זה עָרַב קִיץ לְכַאוֹרָה, זֶה / לְכַאוֹרָה רַק עָרַב קִיץ טוֹב, יָדוּעַ וַיִּשֶׁן".

15. על מה כתב אבידן "מזרקה נפלאה של אנרגיה קינטית"?

- א. על האורגזמה הנשית.
- ב. על כתיבה במכונת כתיבה.
- ג. על השירה שתיפתב בעתיד ללא מגע יד אדם.

- 16. למי הקדיש אבידן שיר?**
- א. לאשתו הראשונה, ברוריה אבידן-בריר.
 ב. לדוד וינפלד, עורכו וידידו.
 ג. לשניהם ולכל מאן דבעי.
- 17. באיזו מן הסוגות הבאות לא ניסה אבידן את כוחו?**
- א. ספרות ילדים.
 ב. ז'אנר הסיפור הקצר.
 ג. מדע בדיוני.
- 18. כיצד כינה אבידן את הרשמקול החדש שלו, לאחר שהראשון נגנב ביום הראשון לביקור סאדאת בירושלים?**
- א. פון דיקטה השני.
 ב. חוֹדְסְמֵנְטִי 2.
 ג. טלפאתוריקה.
- 19. איזה חוקר ספרות נזכר בשיר של אבידן בספרו "משהו בשביל מישהו"?**
- א. דן מירון.
 ב. דב סדן.
 ג. גבריאאל מוקד.
- 20. איזה נמר לא מופיע בשירת אבידן?**
- א. נמר ממושקף.
 ב. נמר סנגלי.
 ג. נמר זקן בסתיו.

21. אבידן נהג לפרסם מבחרי שירה, שפינה
"מבחרי תוכן". איזה מן הספרים הבאים
פורסם כמבחר תוכן?

- א. שירים עקרוניים.
- ב. שירי אהבה ומלחמה.
- ג. שירים שלא מן המניין.

22. מהן מילות הפזמון של ההמנון, שהכין אבידן
מראש לכבוד יובל החמישים של המדינה?

- א. "לא נדע מָּוֹת, / לא נדע סוּף, / נִדְעֵךְ רַק חַיִּים / וְנִדְעֵךְ רַק טוֹב."
- ב. "יְרִידָה צָרָף עֲלֵיָהּ / עֲלֵיָהּ צָרָף עֲלֵיָהּ / זוּהִי כָּל הָעֲצָמָה."
- ג. אבידן כתב המנון לכבוד יובל המדינה?!

23. על מי נאמר: "כָּל הַשְּׁעָרִים הָיוּ סְגוּרִים בְּפָנָיו
/ כִּי הוּא לֹא הָיָה בְּחוּר חֲבֵרוֹתָיו"?

- א. על משורר העתיד.
- ב. על אבידן, דוד.
- ג. על שמשון הגיבור.

24. מה אמרה הקוראת בקפה לאבידן?

- א. "הֲלֵב שְׁלָהּ שָׁחַר. אֵינָה יְכוּל לְשַׁמַּח בְּאַמֶּת."
- ב. "יֵשׁ לָהּ מְעַט יְדִידִים וְהַרְבֵּה אוֹיְבִים."
- ג. "אֲנִי זֹה מִכָּאן. אֶתָּה בָּא / אֶתִּי אוּלַּא?"

25. כיצד נגמר השיר האחרון בספרו האחרון

של אבידן:

- א. "שְׁלוֹם עֶשֶׂן רְחוּק, הַיָּדָר יָרֵחַ, / שְׁלוֹם פְּרַחֲמִיתִים, שְׁלֵג רַע. / מָחָר עַל
קִרְנֵשְׁמֶשׁ אָנִי פֹרֵחַ, / עַל קֶרֶן שְׁמֶשׁ שְׂבֹרָה, שְׁחָרָה.
- ב. "וְאֵזוּ, בְּכַת־אֶחָת, הָיָה בְּרוּר, / שְׁאִין כְּמַעַט וְאִין מָחָר וְאִין דְּחִיּוֹת — /
רַק צְרוּר שֶׁל בְּצוּעִים נִשְׁאַר צְרוּר / כְּדֵי לְבַקֵּעַ הַלְּאָה וְלַחִיּוֹת."
- ג. "מְקַפְּצָה קוֹפְצֶת לְדִלּוּג הַמּוֹרֵי לְעֵדֶן הַיּוֹרֵשׁ / עֵדֶן הַדְּלִי וְעֵדֶן הַמִּים
וְעֵדֶן הָאֵשׁ."

חיברה את השאלון: ענת ויסמן

תשובות

1. א. מתוך הרצף השירי "נסיעה בעיר", הקטע "עוד פריט קטלוגי", "תשדורות
מלוויין ריגול", 1978.
- ב. מתוך השיר "יחס טוב לסוסים", ולדימיר מיאקובסקי בתרגום אלכסנדר פן.
ג. זלי גורביץ מתוך הספר "יום יום".
2. ג.
- א. על פי רשימת ביקורת של מאיר ויזלטיר. ב. על פי שיחה בעל פה עם
גבריאל מוקד.
3. ב. אבידן יצא לראשונה מגבולות הארץ בשנת 1966, כשהיה בן 32.
4. ג. אבידן הצהיר בהזדמנויות רבות על כוונתו לכתוב מדריך לכתיבה יוצרת,
שכותרתו תהיה "איך לכתוב" ("איך לעשות שירים" היא כותרתו של מניפסט
פוטוריסטי של מיאקובסקי משנת 1926). הספר מעולם לא נכתב.
- א. "המרד ביער הינשופים" על פי יומנו של משה בהיר, ספרי המאה השלושים,
תל אביב, 1983. בפרק "מדוע העולם שתק" כתב אבידן בין השאר: "מנגנוני
הקלט שלהם היו משותקים. אפס־מוטיבציה להבנת מצב־שואתי". ב. ב־1983
ראה אור גם "לילות תל אביב, המדריך לחיי הלילה". מתוך הספר: "לעזוב את
הברידות לבדה ולצאת לבלות — זוהי התגרות מסוכנת קודם כול בה, שכן היא
ממתינה לנו בחדר השינה לרגע שנחזור." (
5. א. גבריאל מוקד מצטט את הדיגום שערך אבידן לשירת חיים גורי

- ב"זיכרונות בית 'עכשיו'" (סימן קריאה" 1, 1972). הוא מספר שאבידן כתב את הדיגום במשך דקה בבית דודתו בשררות קרן קיימת בתל אביב (כיום שדרות בן גוריון). מתוך הדיגום: "אָבֵל מְדוּעַ, רַע טוֹב / לְכַתֵּב שִׁירִים, אִם בְּנוֹבֵלָה / אֶפְשָׁר בְּאֵרִיכוֹת לְכַתֵּב עַל צְפִירֵיהָ וְעַל בְּלָהָ?"
6. ג. אבידן תירגם שני שירים של המשורר הפולני יוליאן טובים בשנות החמישים: "תפילה" ו"נעליים". הם פורסמו ב"קול העם", ביטאון המפלגה הקומוניסטית הישראלית.
7. א. אבידן זכה בפרס ראש הממשלה בשנת 1973. היה זה הפרס הספרותי היחיד שקיבל מימיו. בשנה זו יצא לאור הספר "שירים שימושיים".
8. ג. א. "שלוש סונטות על גואטמלה" פורסמו ביולי 1954 תחת השם אברהם ירון. השירים נכתבו בשיתוף עם משה דור כפרודיה על נוסח השיר הקומוניסטי של התקופה. שלוש הסונטות התקבלו במערכת "קול העם", ואלכסנדר פן פירסם אותן במוסף הספרות של העיתון. זו היתה דרכו של אבידן להיפרד סופית מן המפלגה. ב. בשנת 1967 חיבר אבידן תחת הפסבדונים חיים יחזקאל הלפרין "חמישה שירי מעלות – דגמים מילוליים פתוחים ליוזמת דיגום חופשית" (הקדים והדגים: דוד אבידן). מדובר בדפדפת ספירה הכוללת עשרים ושלושה שירים. בהקדמה מציג אבידן את כותבו הבדוי של הספר כמהנדס חשמל.
9. ב. המשורר, המתרגם והפרופסור למטאורולוגיה, אברהם הוס. הרשימה העוקצנית פורסמה ב"משא" עם הופעת הספר. היא פתחה את מסע ההתקפה כנגד אבידן וגררה גל של תגובות. הוס האשים את אבידן, בין השאר, בשיגעון גדלות, בריקנות ובכיעור.
10. ב. הסרט "מין" (1971, 35 מ"מ, 20 דקות, צבע) נאסר להקרנה על ידי הצנזורה. הפסקול שלו מופיע במלואו ב"מין (פואמה קולנועית)" בספר "שירים שימושיים" (1973).
11. ג. "אם יכולים אנשים, שנתוודעו אל בדידותם בעזרת מילים, לעשות משהו למען מילים בודדות, הרי זה רק דבר אחד: לדאוג לפחות להן לחיי-חברה תקינים" (מתוך "עוד משהו", אחרית הדבר של "משהו בשביל משהו").
12. א. תערוכת היחיד של דוד אבידן, "תקרינים (צלולויד, אלומיניום ונייר)", הוצגה בשנת 1969.
13. א. הוא עצמו, על פי השיר "השני אחרי הראשון" (מתוך "ספר האפשרויות", 1985): "חֵבֵל, אָבֵל / אֲנִי כְּסוּפֵר / הַשְּׁנִי הַכִּי טוֹב אַחֲרַי עֲצָמִי / אַחֲרַי אֲבִידֵן כְּנִמְנָעֵן סְפֹרֵתִי // וּמֵאַחַר שֶׁמִּסְפֵּר אֶחָד אֵינְנוּ בְּשׁוּק / הָרִי מִסְפֵּר שְׁנַיִם מִמִּשְׁיָךְ

להוביל. "השיר מתחיל במילים: "מיטב יצירותי הן אלה / שלא פתבתי ולא אכתב לעולם".

14. ב. הרשימה פורסמה בשנת 1960 ונדפסה שוב ב"עכשיר" 66, 1999.

15. ב. מתוך השיר "קין" 1962 (טיוטה לתסריט צונן): "האצבעות המאמנות / על מכונת הכתיבה הן מזרקה נפלאה של אנרגיה קינטית" ("שירי לחץ", 1962).

16. ג. השיר "כרטיס ביקור": "הולכים בליה, הולכים, הולכים / על הפכיים הארפים והמלכלכים. / מי שלום. אף לא רובה בין השיחים" ("בעיות אישיות", 1957), מוקדש לברוריק. ההקדשה הושמטה עם כינוס השיר ב"משהו בשביל משהו" (1964). בספר "שירים בלתי-אפשריים" (1968) מקדיש אבידן את השיר "אולי גמזה" מתוך "דברי מינות" לד"ר: "אשה נעה, אמר משהו, והזריזות / הלשונית קבלה את האתגר כמחבט עליז". "לכל מאן דבעי" מוקדש השיר "ייפוי כוח" ("מה שמצדיק יותר מכל / את הבדידות, את היאוש הגדול" וכו' וכו'). למיטב ידיעתנו, יש רק עוד שיר אחד המוקדש למשהו: לצייר יואב בראל ("לי"ב): "בוקר טוב, טוב, טוב" מתוך "עשרים ושניים שירים צוננים" ("משהו בשביל משהו").

17. ג. אבידן פירסם שלושה ספרי ילדים אחרי הולדת בנו, תר: "עלילות דני מחונני", "עלילות דני מחונני בניו יורק" (1993) ו"ראש לשועלים" (1994). הוא כתב סיפורים קצרים בנעוריו, למשל, הסיפור "קטטת רחוב" ב"צופר – בטאון לתלמיד" (1951). בין שאר הכותבים בעיתון זה שלמה אבינרי, גבריאל מונבו (לעתיד, מוקד) וישראל פנקס.

18. א. ראו גם הפואמה "פון דיקטה במופע בכורה", "תשדורות מלוויין ריגול", 1978.

19. ב. בשיר "אין עילית רוחנית בארץ הזאת" ("משהו בשביל משהו", 1966) מצטט אבידן "פזמור עברי מזור, בהברה אשכנזית מקסימה": "שושנת המים, / פת העינים, / קמלה בצדי הרחוב." הוא מזכיר את סדן בכותבו: "זה שנים, שאני מתכוון לשאול את דב סדן, מנין צמחרו עגום זה."

20. ג. בין שלל נמריו של אבידן נמצא "זקן צעיר בסתיו", אך לא "נמר זקן בסתיו". בפואמה "לוליטה" (1962) כותב אבידן על מוטיב הנמר החוזר בשיריו: "אך מה נעשה, והחיה / הבנלית הזאת קוסמת לנו כל כך? בעצם, היא היחידה, המסמכת לאחסן בתוכה כמה מעקרי התמיקה השירית, שאנו / מכיכים בעמל רב בעשר השנים האחרונות."

21. א. בסוף שנות השבעים הוציא אבידן לאור שלושה אוספים של שירים

- ישנים וחדשים המכונסים על פי עקרונות תמטיים גמישים: "שירי אהבה ומין", "שירי מלחמה ואהבה" (1976) ו"שירים עקרוניים" (1978), האוסף המטה-פואטי שביניהם. ייעודם של מבחרי התוכן: "לפתוח פתחים חדשים אל שירת אבידן, מנקודות-ראותו התצפיתית-תיוגית של הקורא המשקיף עליה מבחוץ בחשש-מה והמחפש דרך בטוחה ומכוברת להיכנס פנימה."
- (ג. בשנת 1966 פירסם אבידן בעיתונות שירים אחדים מתוך "שירים שלא מן המניין". רובם נכנסו אחר כך לספרו "שירים בלתי אפשריים", 1968).
22. א. את הנוסח המלא של "המנון ישראל החדש" אפשר לקרוא בחוברת "עכשיו" 66, שהוקדשה לדוד אבידן.
23. ג. מתוך הפואמה "שמשון הגיבור" (הרצאה פרשנית בחוג לחקר המקרא), מתוך "משהו בשביל מישהו".
24. א. מתוך הפואמה "קריאה בקפה" [שחזור מסוגנן של שיחה אותנטית], מתוך "שירי לחץ".
- (ג. כך אומרת הנפש לגוף בשיר "רגע לפני האחרון", "משהו בשביל מישהו").
25. ב. מתוך השיר "תצלום בוקר", בספר "המפרץ האחרון", 1991.
- (א. שני הטורים הפותחים את "שיר-פרידה ישן, שהוחמץ מזמן", שיר המוטו ל"משהו בשביל מישהו". ג. שני הטורים המסיימים של "הראש השחור-סיכום-ביניים", "המפרץ האחרון").

סיכום הנקודות: (כל תשובה נכונה מזכה את הפותר בנקודה אחת)

- כל אחד מהפותרים יקבל, בהתאם להישגיו, מצווה מעשית מאת דוד אבידן:
1. 17 – 24 נקודות: "אַל תַּחֲשֹׁב אוֹתָנוּ לְמַגְלֹמָנִים כִּי מַגְלֹמָנִיהָ הִיא מְלָה, / וְכָל מְלָה זֹכָה אֶצְלָנוּ לְטָפוֹל מְחֻדָּשׁ בְּכָל חֶלְקִיק שְׁנִיָּה."
 2. 9 – 16 נקודות: "לֹא בְּרִיא לְקָרֵא יוֹתֵר מִדִּי / כְּשֶׁרוֹצִים לְכַתֵּב יוֹתֵר מִדִּי."
 3. 1 – 8 נקודות: "לֹא בְּזֶה הָעֵנִין. אֶלָּא בְּזֶה הָעֵנִין."